

Sygn.akt III AUa 160/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SO del. Bohdan Bieniek

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 sierpnia 2013 r. w B.

sprawy z odwołania S. A.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji wnioskodawcy S. A.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 grudnia 2012 r. sygn. akt III U 585/12

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 9 lipca 2012r., na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U z 2009r. Nr 153, poz. 1227) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (DZ. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił S. A. prawa do emerytury, ponieważ nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a jedynie 12 lat 4 miesiące i 24 dni. Organ rentowy do stażu pracy w warunkach szczególnych nie zaliczył zatrudnienia wnioskodawcy: od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. i od 10 października 1976r. do 30 kwietnia 1980r., gdyż z zebranych dokumentów nie wynikało, aby stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał on bieżącą konserwację agregatów i urządzeń, wymienioną w dziale XIV poz. 25 uchwały (...) Związku Spółdzielni Rolniczych (...) z dnia 25 lipca 1983r. oraz od 17 listopada 1975 r. do 9 października 1976r. na stanowisku operatora wózka, ponieważ stanowisko to nie występowało w dziale X poz. 10 w/w uchwały (...) Związku Spółdzielni Rolniczych (...) a ponadto w dokumentach nie było informacji o rodzaju wykonywanych prac na tym stanowisku.

W odwołaniu od w/w decyzji S. A. wniósł o uwzględnienie do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. i od 10 października 1976r. do 30 kwietnia 1980r. i przyznanie mu prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy w Łomży III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012r. oddalił odwołanie S. A. od tej decyzji.

Sąd ten ustalił, że na dzień 1 stycznia 1999r. wnioskodawca udowodnił 29 lat, 6 miesięcy i 4 dni okresów składkowych oraz nieskładkowych. Stosunek pracy rozwiązał 23 maja 2012r. i nie pozostawał członkiem otwartego funduszu emerytalnego. ZUS nie kwestionował, że udokumentował on 12 lat 4 miesiące i 24 dni okresów pracy w warunkach szczególnych. Spór dotyczył okresów pracy w warunkach szczególnych od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. na stanowisku robotnika mieszkankowego, od 17 listopada 1975r. do 9 października 1976r. na stanowisku operatora wózka i od 10 października 1976r. do 30 kwietnia 1980r. na stanowisku mechanika - konserwatora.

W ocenie Sądu pierwszej instancji zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie wystarczał do przyjęcia, że w spornym okresie wnioskodawca pracował w szczególnych warunkach na stanowisku operatora wózka widłowego, a następnie mechanika – konserwatora. Uwzględnienie tych prac uzależnione było od wykazania ich związku z wytwarzaniem mąki, kasz, płatków i śruty (poz. 10 działu X. W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym wykazu A załącznika do w/w rozporządzenia) oraz z bieżącą konserwacją agregatów i urządzeń na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, tj. przy wytwarzaniu śruty (poz. 25, działu XIV wykazu A). Z wyjaśnień wnioskodawcy wynikało, że w hali, w której pracował produkowano nie tylko śrutę ale i paszę. Zakres jego obowiązków nie wskazywał, że pracował on stale przy bieżącej konserwacji maszyn, dokonywał on także innych napraw. Zatem nie było podstaw do uznania, że konserwacja odbywała się w pełnym wymiarze czasu pracy przy maszynach w ruchu. Świadczenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach oraz zeznania świadków również nie stanowiły wystarczających dowodów, że wnioskodawca w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę przy produkcji śruty. Poza tym praca operatora wózka widłowego nie była wymieniona w dziale X uchwały nr 64/83 Zarządu Głównego (...) Związku Spółdzielni Rolniczych (...).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że uwzględnieniu mógłby podlegać tylko okres pracy wnioskodawcy jako robotnika mieszkankowego od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. Zaliczenie tego okresu nie miało jednak znaczenia, gdyż do 15 lat pracy w warunkach szczególnych wnioskodawcy brakowało ponad 2 lata.

Sąd odniósł się do art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do § 4 i § 2 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Po czym stwierdził, że wnioskodawca mógł wykonywać pracę w szkodliwych dla zdrowia warunkach, jednak nie każda praca w środowisku szkodliwym dla zdrowia została w w/w rozporządzeniu uznana za pracę w szkodliwych warunkach, której wykonywanie uzasadnia nabycie prawa do emerytury we wcześniejszym wieku emerytalnym. Uprawnienia do takiej emerytury mają jedynie pracownicy, którzy wykonywali prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A załącznika do w/w rozporządzenia. Praca w szczególnych warunkach musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku. Tym samym wnioskodawca nie spełnił warunku posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych i nie nabył prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Apelację od powyższego wyroku wniósł S. A..

Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił Sądowi pierwszej instancji, iż nie uwzględnił dowodów z zeznań świadków i wyjaśnień skarżącego. Podkreślił, że jego praca w mieszalni pasz, bez względu na zajmowane stanowisko, była wykonywana w szczególnych warunkach. Panowało tam bowiem zapylenie. Poza tym dostawał on dodatek za pracę w warunkach szkodliwych, co było jednoznaczne z tym, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe wniósł o jego zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy. Domagał się ponadto zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Sąd pierwszej instancji dokonał bowiem prawidłowych ustaleń faktycznych i przez ich pryzmat słusznie przyjął, że S. A. nie spełnił spornej przesłanki posiadania, co najmniej piętnastu lat pracy w warunkach szczególnych, a tym samym, że nabył on prawo do emerytury, na mocy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze

Sąd Apelacyjny podziela w całości ustalenia tego Sądu oraz argumentację prawną przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Jak wynika z art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27. Z kolei zgodnie z § 4 w/w rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn i posiada wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Niekwestionowanym było, że S. A. spełnił przesłanki dotyczące wieku, ogólnego stażu ubezpieczenia emerytalnego oraz przekazał środki z OFE na dochody budżetu państwa. Wyjaśnieniu podlegała kwestia, czy legitymuje się okresem piętnastu lat pracy w warunkach szczególnych, tj. czy w trakcie zatrudnienia w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni (...) w Ł. w Zakładzie (...) w W. M. od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. na stanowisku robotnika mieszkankowego, od 17 listopada 1975r. do 9 października 1976r. na stanowisku operatora wózka i od 10 października 1976r. do 30 kwietnia 1980r. na stanowisku mechanika – konserwatora pracował w warunkach szczególnych.

Według § 2 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, a okresy te stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionych według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Takie świadectwa pracy nie są dokumentami urzędowym, w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., a dokumentami prywatnymi, które podlegają swobodnej ocenie Sądu. Dokumentacją prywatną są również akt osobowe. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 czerwca 2004r. (IV CK 474/2003, LexPolonica nr 372462), zaaprobowanym w niniejszej sprawie, stwierdził, że dowód z dokumentu prywatnego jest samodzielnym środkiem dowodowym, którego moc Sąd ocenia według ogólnych zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Podobnie uznał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 15 marca 2013r., wskazując, że świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach traktować należy, jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Tym samym treść: świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach podlega weryfikacji zarówno w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym, jak i w toku postępowania sądowego przed sądami ubezpieczeń społecznych (wyrok SA w Gdańsku z dnia 15 marca 2013r., III AUa 1338/12, LEX nr 1298880).

Sporne okresy zatrudnienia wnioskodawcy w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni (...) w Ł. w Zakładzie (...) w W. M. dokumentowały: świadectwo pracy z dnia 17 października 1988r., wydane przez ten zakład, z którego wynikało, że wnioskodawca pracował na stanowisku robotnika mieszkankowego, mechanika konserwatora, kierownika magazynowego artykułów przemysłowych i starszego magazyniera w Mieszalni Pasz (k. 15 akt ZUS). Za ten okres Związek (...) w B. wystawił również trzy świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wskazujące na

to, że S. A. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w Rolniczo – Handlowej Spółdzielni Pracy w W. M.: od 17 listopada 1975 r. do 9 października 1976r. na stanowisku: operatora wózka widłowego, wymienionym w wykazie A dziale V poz. 4 pkt 8 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały nr 80 Zarządu Centralnego Związku (...) z 30 czerwca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości pracy; od 10 października 1976 r. do 30 września 1980r. – na stanowisku mechanika konserwatora, wymienionym w wykazie A dziale VII poz. 1 pkt 12 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do w/w uchwały nr 80; od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975 r. i od 1 października 1980r. do 22 maja 1983r. – na stanowisku: robotnika mieszkankowego, wymienionym w wykazie A dziale IV poz. 26 pkt 2 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do w/w uchwały nr 80 (k. 35-37 akt ZUS).

Powyższe dokumenty nie odpowiadały wymogom z § 2 ust. 2 w/w rozporządzenia. W takiej sytuacji, prawidłowo Sąd pierwszej instancji badał, na podstawie innych dowodów, czy w spornych okresach zatrudnienia wnioskodawca świadczył stale i w pełnym wymiarze czasu prace, które można by było zakwalifikować według wykazu A w dziale X, poz. 10 (przy wytwarzaniu mąki, kasz, płatków i śruty) oraz działu XIV, poz. 25 (bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie) załącznika A do w/w rozporządzenia.

Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia. Taki pogląd wyraził także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 czerwca 2010r. (sygn. akt II UK 21/10). W innym orzeczeniu z dnia 16 czerwca 2009r. (sygn. akt I UK 20/09) stwierdził, że praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki, co wynika wprost z treści art. 32 ust. 2 w/w ustawy. Motyw przyświecający ustawodawcy w stworzeniu instytucji przewidzianej w art. 32 w/w ustawy opiera się na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Z kolei w wyroku z dnia 4 czerwca 2008r. (sygn. akt II UK 306/07) uznał, że z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy (art. 32 w/w ustawy w zw. z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia).

Nie jest zatem dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa, na które wskazuje orzecznictwo. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod pozycję załącznika do w/w rozporządzenia. Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (por. wyrok Sąd Najwyższy z dnia 12 kwietnia 2012r. sygn. akt II UK 233/11, LEX nr 1216852). Nie ma zatem możliwości uwzględniania do okresów pracy w szczególnych warunkach innych prac zwykle wykonywanych w ramach czasu pracy, które nie miały szkodliwego wpływu na zdrowie pracownika.

W niniejszej sprawie, Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, w oparciu o treść akt osobowych, wyjaśnień wnioskodawcy i zeznań świadków M. J., J. M. i H. O. (k. 15, 16 – 17, 47v) oraz posiłkując się opinią biegłego z zakresu BHP (k. 20 – 37, 51 - 56), że wnioskodawca w szczególnych warunkach pracował tylko jako robotnik mieszkankowy od 11 września 1975r. do 16 listopada 1975r. Ten okres był jednak niewystarczający do uznania spełnienia przesłanki piętnastu lat pracy w szczególnych warunkach. Pozostałych spornych okresów zatrudnienia w (...) Ł. Zakład (...) w W. M. Mieszalnia Pasz w S., na stanowiskach operatora wózka, a następnie mechanika – konserwatora nie można

było zaliczyć do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż wnioskodawca nie pracował wówczas stale i w pełnym wymiarze czasu przy pracach związanych z wytwarzaniem śruty.

Jako operator wózka S. A. zajmował się śrutowaniem i załadunkiem. Jeździł na wózku elektrycznym, wożąc produkty z magazynu do hali produkcyjnej, a potem do hali sąsiedniej. Na hali produkcyjnej były ustawione agregaty A., służące do produkcji mieszanki, a w magazynie – śrutownie do mielenia śruty.

Jako mechanik - konserwator wnioskodawca głównie pracował na hali, gdzie naprawiał agregaty, śrutowniki, mieszalniki, czyścił wialnie, śluzę kurzowe, elektromagnesy. Zajmował się bieżącym smarowaniem maszyn i wymianą pasów. Ponadto wykonywał szereg czynności zleconych przez kierownika mieszalni pasz, niewymienionych w wykazie. Jak też do jego zadań należała konserwacja wszelkich urządzeń w zakładzie, naprawa drzwi do magazynów, bram wjazdowych, czy zamków w drzwiach. Nie miała przy tym istotnego znaczenia okoliczność, że prace te zajmowały wnioskodawcy niewiele czasu, gdyż były świadczone przez niego na bieżąco, zależnie od potrzeb.

Należy przy tym podkreślić, że w hali, w której pracował S. A. produkowano nie tylko śrutę. Głównym profilem produkcji mieszalni było wytwarzanie gotowych pasz zwierzęcych zarówno na potrzeby bydła, trzody chlewnej, czy drobiu. Śruta natomiast była jednym z wielu komponentów paszy.

Załączony do akt osobowych zakres obowiązków wnioskodawcy na stanowisku mechanika - konserwatora mieszalni pasz w S. wskazywał, że nie pracował on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy produkcji śruty i przy maszynach w ruchu związanych z tą produkcją. Jego obowiązki były bowiem związane z obsługą, konserwacją i naprawą różnych urządzeń i elementów znajdujących się w mieszalni pasz. Wnioskodawcy powierzono bowiem m.in. takie zadania jak: obsługa agregatów i innych urządzeń mieszalniczych, konserwacja agregatów typu A., śrutowników, przenośników oraz innych urządzeń, naprawa urządzeń mieszalniczych, w tym agregatów A., śrutowników, przenośników i innych urządzeń, naprawa drzwi do magazynów i zamków oraz bram wjazdowych oraz inne prace zlecone przez kierownika mieszalni pasz.

Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie potwierdził, aby wnioskodawca w wyżej wymienionych okresach pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych. Stąd też jego praca przy produkcji śruty i przy maszynach w ruchu związanych z tą produkcją nie zajmowała mu stale i codziennie pełnego wymiaru czasu pracy. Dlatego też nie można było zaliczyć jej do wykonywanej w warunkach szczególnych. Wbrew stanowisku skarżącego, na ocenę jego pracy w spornym okresie nie miał wpływu fakt pobierania przez niego w trakcie trwania zatrudnienia dodatku z tytułu szkodliwych warunków pracy.

Z uwagi na powyższe, brak było podstaw do uwzględnienia apelacji wnioskodawcy oraz doliczenia do jego stażu pracy w warunkach szczególnych obowiązków świadczonych przez niego w (...) Ł. Zakład (...) w W. M. Mieszalnia Pasz w S. od 17 listopada 1975r. do 9 października 1976r. na stanowisku operatora wózka i od 10 października 1976r. do 30 kwietnia 1980r. na stanowisku mechanika - konserwatora. W rezultacie nie można było przyznać mu emerytury, na podstawie art. 184 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 4 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Dlatego też, orzeczono jak w sentencji, na podstawie art. 385 k.p.c.